

Hagsmunagæsla Íslands gagnvart ESB vegna aðildar Íslands að samningnum um Evrópska efnahagssvæðið

Forgangslisti 2022-2023

Drög

Efnisyfirlit

Formáli.....	2
Fjármálastarfsemi.....	3
Sjálfbærar fjárfestingar	3
Stafrænn fjármálapakki.....	3
Innstæðutryggingar.....	3
Jafnréttismál.....	4
Kynjajafnréttisáætlun	4
Loftslags- og umhverfismál.....	4
Kolefnisjöfnunargjald	4
Losun frá flugstarfsemi	4
Losun frá starfsemi nýrra geira.....	5
Losun og kolefnisbinding sem tengist landnotkun.....	5
Losunarheimildir	5
Sjálfbært flugeldsneyti	5
Lyfjamál.....	6
Endurskoðun á mannalyfjalöggjöf.....	6
Matvælaöryggi.....	6
Áburður	6
Neysluvatn.....	6
Næringarmerkingar matvæla	7
Sýklalyfjaónæmi	7
Orkumál	8
Endurnýjanlegir orkugjafar	8
Orkunýtni	8
Peningaþvætti.....	9

Miðlægur eftirlitsaðili aðgerða gegn peningabætti og fjármögnun hryðjuverka í Evrópu..	9
Rannsóknir og nýsköpun, menntun og menning.....	9
Fjölmíðlafrelsi	9
Samstarfsáætlanir ESB fyrir tímabilið 2021-2027.....	9
Samgöngumál.....	10
Flutningar með hópbifreiðum milli landa	10
Upplýsingatæknimál.....	10
Stafræn starfsskrá.....	10
Netöryggi.....	11
Rafrænir markaðir.....	11
Rafræn þjónusta.....	11
Vinumarkaðurinn	12
Lágmarkslaun.....	12
Almannatryggingar.....	12

Formáli

Eftirfarandi listi tekur til mála í lagasetningarferli hjá Evrópusambandinu (ESB) sem metin eru sem forgangsmál út frá hagsmunum Íslands vegna aðildar Íslands að samningnum um Evrópska efnahagssvæðinu (EES). Slíkur listi er útbúinn í fjórða sinn, en sambærilegur listi var fyrst lagður fram árið 2016, öðru sinni árið 2018 og síðan 2021. Gert er ráð fyrir að listinn taki til árána 2022-2023.

Listinn er settur fram í formi heildaryfirlits yfir öll mál í lagasetningarferli innan ESB sem falla undir gildissvið EES-samningsins og sem skilgreind hafa verið sem forgangsmál hvað íslenska hagsmunum varðar. Að baki þúa tillögur ráðuneytanna sem bera ábyrgð á að vakta sín málefnasvið. Tillögurnar hafa verið settar fram á þar til gerðum eyðublöðum í EES-gagnagrunninum. Sum mál kalla á aðkomu og samvinnu margra ráðuneyta.

Listinn er í grunninn einskorðaður við mál sem eru á undirbúnings- eða forstigi hjá framkvæmdastjórn ESB eða mál sem komin eru á vinnslustig en þá hefur framkvæmdastjórnin þegar lagt fram tillögu að lagasetningu til ráðsins og Evrópuþingsins. Í einstaka tilfellum eru mál á listanum þar sem búið er að taka ákvörðun hjá ESB en huga þarf sérstaklega að upptöku viðkomandi gerða í EES-samninginn, t.d. með því að fara fram á aðlaganir. Hagsmunagæsla við upptöku nær þó til allra gerða. Við gerð listans voru meðal annars lagðar til grundvallar áætlun framkvæmdastjórnar ESB fyrir árin 2019-2024 og verkáætlun framkvæmdastjórnar ESB fyrir árið 2022 sem kom út í lok október á síðasta ári.

Eins og gerð var grein fyrir í síðasta forgangslista þá hefur leiðarstef framkvæmdastjórnar Ursulu von der Leyen verið að styrkja stöðu ESB á alþjóðavettvangi, m.a. til að gera sambandinu kleift að standa risaveldum á borð við Bandaríkin og Kína á sporði, m.a. á sviði tækniþróunar til að efla samkeppnishæfni sambandsins í iðnaði og viðskiptum. Það má því segja að svokallað opið stefnumótandi sjálfræði (e. open strategic autonomy) - sem endurspeglar áætlun ESB til að marka sína eigin stefnu á alþjóðavettvangi og geta tekist á

við sameiginlegar áskoranir í fjölmörgu tilliti - liti stefnumál og tillögur framkvæmdastjórnar ESB um þessar mundir. Í þessu skyni hafa metnaðarfullar þverfaglegar áætlanir verið settar fram. Má þar nefna græna sáttmálann, flaggskip von der Leyen, og stafræna starfsskrá sem báðar varða að miklu leyti EES-samstarfið. Í kjölfarið hafa margar tillögur á þessum sviðum verið lagðar fram sem eru að finna í forgangslistanum og eru nú til umræðu hjá ráðinu og Evrópuþinginu. Þessi þverfaglega nálgun framkvæmdastjórnarinnar kallar sífellt meira á að íslenska stjórnkerfið vinni samhent að hagsmunagæslu í góðu samráði við hagsmunaaðila.

Hér er einungis fjallað um mál sem varða löggjöf í mótun innan ESB sem falla undir gildissvið EES-samningsins. Önnur mál í samskiptum við ESB sem tengjast EES-samningnum kalla einnig á öflugna hagsmunagæslu. Má þar m.a. nefna viðræður um nýtt sjóðstímabil Uppbyggingarsjóðs EES og tengdar viðræður, þ.m.t. endurskoðun landbúnaðarsamnings við ESB. Áætlun ESB um aukið samstarf í heilbrigðismálum og á sviði heilsuvár (e. EU Health Union) er dæmi um annað mál sem fylgjast þar vel með en óvíst að hve miklu leyti áætlunin mun falla innan gildissviðis EES-samningsins og hvernig þátttöku Íslands þar verður háttað.

Fjármálastarfsemi

Sjálfbærar fjárfestingar

Í áætlun framkvæmdastjórnar Evrópusambandsins (ESB) um fjármögnun sjálfbærs vaxtar innan sambandsins, með tilliti til umhverfis- og loftslagsmála, er meðal annars lögð áhersla á að samræma upplýsingagjöf um áhættu tengda sjálfbærni við fjárfestingaákvæðanir og að koma á samræmdu flokkunarkerfi með skilgreiningum á því hvað teljist sjálfbær atvinnustarfsemi. Markmiðið með hagsmunagæslu Íslands á þessu sviði er að mótun tæknilegra matsviðmiðana ESB-flokkunarkerfisins taki nægilegt tillit til íslenskra aðstæðna, það endurspeglar á eðlilegan hátt sérstöðu landsins, svo sem með tilliti til notkunar sjálfbærra orkugjafa í atvinnustarfsemi hér á landi, og að samþykktir hlutar flokkunarkerfisins verði innleiddir tímanlega í íslenskan rétt. Hraða ætti upptöku og innleiðingu á reglugerðum ESB um sjálfbæra fjármögnun og flokkunarkerfi í nánu samstarfi við helstu hagsmunaaðila innan og utan stjórnsýslunnar.

Ábyrgt ráðuneyti: FJR

Stafrænn fjármálapakki

Stafrænn fjármálapakki ESB sem kynntur var í september 2020 felur í sér stefnu um stafræn fjármál og tillögur til lagabreytinga vegna sýndareigna (e. crypto-assets) á fjármáلامarkaði, dreifðrar færsluskráartækni (e. distributed ledger technology, DLT) og viðnámsþróttis stafræns fjármáلامarkaðar (e. digital resilience). Markmiðið með því að setja pakkann á forgangslista er að íslensk stjórnvöld og þátttakendur á innlendum fjármáلامarkaði séu vel upplýst um þróunina innan ESB á þessu sviði og tímanlega sé hægt að koma að athugasemdum við pakkann, eins og við á.

Ábyrgt ráðuneyti: FJR

Innstæðutryggingar

Íslenskar reglur um innstæðutryggingar byggjast á evrópsku regluverki. Markmiðið með hagsmunagæslu Íslands er að afla upplýsinga um málefni innstæðutrygginga, bæði um efnislegt inntak og túlkun tilskipunar 2014/49/ESB, og tillögur og lagabreytingar sem eru til umræðu og í farvatninu á vettvangi ESB. Af hálfu Íslands verður byggt á þeim sjónarmiðum sem fram koma í álitum efnahags- og viðskiptanefndar Alþingis frá 29. október 2014 við upptöku tilskipunar 2014/49/ESB í EES-samninginn og innleiðingu hennar hér á landi, sbr.

einnig bréf utanríkismálanefndar Alþingis frá 25. nóvember 2014, um að ekki verði í gegnum EES-samninginn tekin upp ríkisábyrgð á innstæðum.

Ábyrgt ráðuneyti: FJR

Jafnréttismál

Kynjajafnréttisáætlun

Áherslur framkvæmdastjórnar ESB í jafnréttismálum fyrir árin 2020-2025 eru m.a. að berjast gegn kynbundnu ofbeldi og heimilisofbeldi á grundvelli markmiða Ístanbúl-samningsins, jöfn laun fyrir sömu vinnu og bindandi reglur um launagagnsæi. Einnig er lögð áhersla á að auka hlut kvenna í stjórnunarstöðum og við ákvörðunartöku, jafna umönnunarábyrgð milli kynja, gæta vel að mismunandi áhrifum loftslagsbreytinga á kynin og vinna gegn fjölþættri mismunun. Markmiðið með hagsmunagæslunni er að fylgjast með framgangi og þróun jafnréttismála innan ESB, miðla þekkingu og reynslu Íslendinga í jafnréttismálum og undirbúa upptöku og innleiðingu reglna eftir því sem við á.

Ábyrgt ráðuneyti: FOR

Loftslags- og umhverfismál

Kolefnisjöfnunargjald

Fyrir liggur tillaga um að koma á fót kerfi sem snýr að aðlögun á kolefnisramma vegna innflutnings á vörum inn á tollsvæði ESB frá þriðju ríkjum. Kerfinu er ætlað að koma í veg fyrir kolefnisleka með því að skipta út endurgjaldslausum losunarheimildum ETS-kerfisins og nota í staðinn vottorð á rafrænu formi þar sem eitt vottorð samsvarar innbyggðri losun í vörum sem um ræðir. Tillagan er hluti af „Fit for 55“-löggjafarpakka ESB en kerfið sem fyrirhugað er að komið verði á fót er svokallað landamæraaðlögunarkerfi fyrir kolefni (e. Carbon Border Adjustment Mechanism – CBAM). Kolefnisleki á sér stað ef um er að ræða mismunandi metnað aðila í loftslagsmálum, ákveðinna iðnaðargeira eða undirgeira þeirra, sem leiðir til þess að framleiðsla er færð til annarra landa utan ESB þar sem umhverfiskröfur eru lakari og líklegri er að vöruframleiðsla muni hafa í för með sér aukna losun gróðurhúsalofttegunda. Hagsmunagæsla Íslands mun fela í sér eftirfylgni með tillögunni í formi vöktunar hlutaðeigandi ráðuneyta. Meta þarf þýðingu tillögunnar fyrir íslenska hagsmunaaðila og greina umfang CBAM.

Ábyrgt ráðuneyti: URN

Losun frá flugstarfsemi

Fyrir liggur tillaga að breytingu á tilskipun 2003/87/EB að því er varðar losun frá flugstarfsemi. Að teknu tilliti til markmiða Íslands í loftslagsmálum snýr hagsmunagæsla á þessu sviði einkum að eftirfarandi þremur atriðum: Meginmarkmiðið er að koma eins og hægt er í veg fyrir að skuldbindingar sem Ísland undirgangist við innleiðingu gerðarinnar leiði til þess samkeppnisstaða Keflavíkurflugvallar sem tengiflugvallar á milli EES og Norður-Ameríku skerðist samanborið við aðra evrópska flugvelli og bein flug yfir Atlantshafið. Annað markmið er að íslenskur almenningur og ferðapjónustan taki ekki á sig byrðar umfram það sem almennt gerist innan EES í ljósi þess að flug er eini ferðamátinn frá Íslandi til annarra landa. Þriðja markmið er að innleiðing gerðarinnar leiði ekki til kolefnisleka. Sérstaklega þarf að vakta samanlögð áhrif þessarar tillögu og tillögu um sjálfbært flugeldsneyti, sem báðar geta mögulega leitt til umtalsverðar hækkunar á kostnaði við flug til Íslands.

Ábyrgt ráðuneyti: URN í samvinnu við IRN

Losun frá starfsemi nýrra geira

Fyrir liggur tillaga að breytingu á tilskipun 2003/87/EB sem felur í sér að viðskiptakerfi með losunarheimildir (ETS) fái aukið vægi í aðgerðum ESB til að ná markmiðum sínum í loftslagsmálum. Með „nýjum geirum“ er átt við sjóflutninga, byggingar og vegasamgöngur. Tillagan ráðgerir að starfsemi tengd þessum geirum verði felld undir viðskiptakerfi með losunarheimildir, að skilyrði endurgjaldslausrar úthlutunar til iðnaðarstarfsemi verði hert og hún afnumin í skrefum fyrir geira sem framleiða vörur sem heyra undir nýtt kerfi um kolefnisgjald á innflutning (CBAM). Meginmarkmið hagsmunagæslu Íslands felur í sér greiningu á áhrifum þess að fella vegasamgöngur hér á landi undir viðskiptakerfi með losunarheimildir og skoða þarf sérstaklega áhrif á gildandi reglur um kolefnisgjald á fljótandi eldsneyti. Greina þarf áhrif tillögunnar á stóriðjufyrirtæki ef framangreint CBAM-kerfi verður að veruleika.

Ábyrgt ráðuneyti: URN

Losun og kolefnisbinding sem tengist landnotkun

Fyrir liggur tillaga að breytingu á reglugerð ESB 2018/841 sem fjallar um skuldbindingar og uppgjorsreglur vegna losunar og bindingar frá landnotkun, breyttri landnotkun og skógrækt (e. Land use, land use change and forestry – LULUCF). Stefnt er að því að sameina losun og bindingu frá LULUCF með losun metans og nituroxíðs frá landbúnaði í nýjan flokk, landsflokk (e. land sector), frá og með árinu 2031. Stefnt er að því landsflokkur fyrir ESB í heild sinni sé kolefnishlutlaus á árinu 2035. Markmiðið með hagsmunagæslu Íslands er að tryggja að skoðuð verði sérstaklega áhrif aukinna krafna við LULUCF útreikninga.

Ábyrgt ráðuneyti: URN

Losunarheimildir

Fyrir liggur tillaga að breytingu á reglugerð ESB 2018/842 um sameiginlega ábyrgð á losun. Reglugerðin fjallar um skuldbindingar og uppgjorsreglur vegna losunar á beinni ábyrgð ríkja (e. effort-sharing) frá 2021 til 2030. Helsta breytingin í tillögunni er að hvert ríki fær uppfært markmið fyrir árið 2030 og losunarheimildum verður endurúthlutað fyrir árin 2023-2030. Tillagan felur einnig í sér að árið 2030 verður stofnaður varasjóður með losunarheimildir sem einstök ríki geta fengið úthlutað úr ef að þau hafa ekki náð að standast sín markmið. Úthlutun úr sjóðnum kemur einungis til, ef ESB ríkjum tekst að ná 55% markmiði um samdrátt í losun. Markmiðið með hagsmunagæslu Íslands á þessu sviði er að tryggja að úthlutun Íslands verði byggð á réttum forsendum.

Ábyrgt ráðuneyti: URN

Sjálfbært flugeldsneyti

Tillaga að reglugerð um sjálfbært flugeldsneyti felur í sér töluvert auknar kröfur til aðila sem tengjast afgreiðslu og notkun flugvélaeldsneytis. Einnig felur hún í sér aukið hlutverk lögbærra yfirvalda á Íslandi á sviði eftirlits. Hlutverk reglugerðarinnar er að draga úr jarðefnaeldsneytisnotkun flugsamgangna og jafna stöðu aðila á þeim markaði innan ESB. Að teknu tilliti til markmiða Íslands í loftslagsmálum snýr hagsmunagæsla á þessu sviði einkum að eftirfarandi þremur atriðum: Meginmarkmiðið er að koma eins og hægt er í veg fyrir að skuldbindingar sem Ísland undirgangist við innleiðingu gerðarinnar leiði til þess samkeppnisstaða Keflavíkurflugvallar sem tengiflugvallar á milli EES og Norður-Ameríku skerðist samanborið við aðra evrópska flugvelli og bein flug yfir Atlantshafið. Annað markmið

er að íslenskur almenningur og ferðapjónustan taki ekki á sig byrðar umfram það sem almennt gerist innan EES í ljósi þess að flug er eini ferðamátinn frá Íslandi til annarra landa. Þriðja markmið er að innleiðing gerðarinnar leiði ekki til kolefnisleka. Sérstaklega þarf að vakta samanlögð áhrif þessarar tillögu og tillögu um breytingar á viðskiptakerfi með losunarheimildir er varða flug, sem báðar geta mögulega leitt til umtalsverðar hækkunar á kostnaði við flug til Íslands.

Ábyrgt ráðuneyti: URN í samvinnu við IRN

Lyfjamál

Endurskoðun á mannalyfjalöggjöf

Meginmarkmið endurskoðunar lyfjalöggjafar ESB eru að tryggja nægt framboð lyfja og aðgengi að þeim á sanngjörnu verði, hvetja til nýsköpunar, m.a. á sviðum þar sem meðferðarúrræði skortir, hagnýta nýjar vísinda- og tækniaðferðir sem koma fram á sjónarsviðið og stuðla að einföldun kerfisins. Tillaga framkvæmdastjórnarinnar er væntanleg á fjórða ársfjórðungi 2022. Íslenskir hagsmunir miðast við smæð íslenska markaðsins. Tryggja þarf lyfjaöryggi, aðgengi, einföldun á stjórnsýslu og að hvati sé til að lyf sé markaðssett á smærri markaðssvæðum. Fylgjast þarf sérstaklega með heimildum fyrir rafrænum fylgiseðlum með lyfjum. Ísland, ásamt hinum Norðurlöndunum, hefur farið þess á leit við ESB að reglur um fylgiseðla með lyfjum verði endurskoðaðar þannig að heimilt verði að nota rafræna fylgiseðla eingöngu. Einnig að vakta sérstaklega breytingar um aðgengi að lyfjum, hvort sem það er vegna nýrra reglna sem takmarka aðgengi fyrir smáríki eða auknar kröfur sem gætu leitt til lyfjaskorts. Þetta getur verið í formi aukins kostnaðar við framkvæmd nýrra reglna. Markmið endurskoðunar á löggjöfinni á að vera til bóta en vegna sérstöðu smáríkja þarf að gæta að því að þessar endurskoðuðu reglur komi þeim líka til góðs.

Ábyrgt ráðuneyti: HRN

Matvælaöryggi

Áburður

Samþykkt hefur verið ný reglugerð sem leysir af hólmi reglugerð EB 2003/2003 um ólífrænan áburð sem innleidd hefur verið í íslenskan rétt. Hin nýja reglugerð hefur víðara gildissvið en forveri hennar og tekur því ekki einungis til ólífræns áburðar heldur einnig lífræns áburðar/efna. Tryggja þarf að Ísland verði undanþegið innflutningi á lífrænum áburði eða geti takmarkað slíkan innflutning sökum sérstöðu Íslands vegna sjúkdóma sem hafa ekki komið upp í dýrum eða plöntum vegna einangrunar landsins.

Ábyrgt ráðuneyti: MAR

Neysluvatn

Reglur um neysluvatn er að finna í neysluvatnstilskipun 98/38/EBE sem hefur verið innleidd í íslenskan rétt í samræmi við skuldbindingar Íslands skv. EES-samningnum. Tilgangur tilskipunarinnar er að vernda heilsu fólks gegn skaðlegum áhrifum hverskonar af völdum mengunar með því að tryggja að neysluvatn sé heilnæmt og hreint. Eftirlit með neysluvatni er í höndum heilbrigðisnefnda sveitarfélaga en samræmingin er í höndum Matvælastofnunar. Ef vatnsveitur þjóna færri en 50 íbúum eða 20 heimilum/sumarbústöðum þá hafa heilbrigðisnefndir ekki reglubundið eftirlit með þeim, nema veiturnar þjóni matvælafyrirtækjum. Nýjar reglur á þessu sviði kunna að hafa áhrif á starfsemi sveitarfélaga.

Tryggja þarf að breytingum á núverandi ESB-regluverki fylgi ekki óþarfa byrðar á stjórnsýsluna en einnig að nálægðarreglan og hagsmunir sveitarfélaga séu í heiðri höfð.

Ábyrgt ráðuneyti: MAR í samstarfi við URN

Næringarmerkingar matvæla

Reglur um merkingar á matvælum er að finna í reglugerð EB 1168/2011 um miðlun upplýsinga um matvæli til neytenda, sem hefur verið tekin upp í EES-samninginn. Tilgangur reglugerðarinnar er að tryggja betri upplýsingar um innihald matvæla fyrir neytendur með skýrari merkingum á matvælum. Reglugerðin er einn liður í svokallaðri „Farm to Fork“ (F2F) stefnu en henni er ætlað að tryggja umskipti í sjálfbært matvælakerfi innan ESB sem verndar fæðuöryggi og tryggir aðgang að hollum matvælum. Sem hluti af F2F stefnunni hefur framkvæmdastjórn ESB tilkynnt að endurskoða eigi reglur um upplýsingar sem neytendum eru veittar. Markmiðið með því er að tryggja betri merkingar og því betri upplýsingar til neytenda um matvæli til neyslu. Í september 2021 var lögð fram tillaga um sjálfbærnimerkingar (e. Sustainability Labelling Framework). Tillagan er hluti af framtakinu um sjálfbært matvælakerfi og að innleiða sjálfbærni í allar matvælastefnur. Tillaga framkvæmdastjórnarinnar var opin fyrir samráð til október 2021 og munu niðurstöður vera birtar fyrir lok 2022. Eftir samráðið mun framkvæmdastjórnin leggja fram breytingar á reglugerð um miðlun upplýsinga um matvæli til neytenda, fyrir lok 2022. Markmiðið með hagsmunagæslu Íslands er fylgjast vel með þeim tillögum sem fram koma um merkingar. „Nutri-Score“ merkið sem er ein þeirra merkinga sem verið er að skoða hvort gera eigi að skyldumerkingu. Áherslur Íslands eru líkari Norðurlöndunum heldur en mið- og suður Evrópu þegar það kemur að næringarráðleggingum. Mikilvægt er að reyna að koma sjónarmiðum Íslands á framfæri þannig að tekið verði tillit til þeirra í matvælamerkingum, einkum ef merkingarnar verða lögbundnar en ekki valkvæðar.

Ábyrgt ráðuneyti: MAR

Sýklalyfjaónæmi

Evrópsk aðgerðaráætlun gegn sýklalyfjapoli (e. the new EU One Health Action Plan against AMR) var kynnt í júní 2017. Markmið áætlunarinnar er að takast á við vandann sem felst í því að bakteríur í dýrum og mönnum eru orðnar ónæmar fyrir sýklalyfjum en ekki síður að vinna að ramma fyrir framtíðaraðgerðir gegn sýklalyfjaónæmi sem nýtast við stefnumótun og setningu viðeigandi reglna á þessu sviði. Framkvæmdastjórnin hefur í því sambandi lagt áherslu á endurskoðun löggjafar, m.a. um dýraheilbrigði og um tilkynningar um smitsjúkdóma hjá mönnum, með tilliti til nýjustu þróunar á sviði vísinda. Framkvæmdastjórnin hefur einnig sett í forgang að skilgreina og meta ónæmar bakteríur sem valda smitandi dýrasjúkdómum undir nýju dýraheilbrigðislöggjöfinni og með stuðningi Matvælaöryggisstofnunar Evrópu (EFSA), og jafnframt ef nauðsyn þykir að þróa samræmdar reglur um eftirlit með þeim. Einnig á að bæta greiningu á sýklalyfjapoli í heilbrigðisgeiranum með því að styðja við samvinnu aðildarríkjanna og tilvísunarrannsóknarstofur. Nú þegar má sjá afurðir þessarar vinnu sem náð hafa til Íslands í gegnum EES-samninginn eins og t.d. ný reglugerð um dýrallyf og reglugerð um markaðssetningu lyfjablandaðs fóðurs. Markmiðið með hagsmunagæslu Íslands á þessu sviði er að fylgjast með því hvort lögð verði fram heildstæð- eða sértæk löggjöf um sýklalyfjaónæmi. Mikilvægt er að vakta löggjafarferlið á fyrri stigum svo hægt sé að koma viðeigandi athugasemdum á framfæri við ESB og gæta hagsmuna Íslands.

Ábyrgt ráðuneyti: MAR

Orkumál

Endurnýjanlegir orkugjafar

Tillaga er komin fram um að gera breytingu á gildandi tilskipun 2018/1999/ESB um aukna hlutdeild endurnýjanlegrar orku, reglugerð 2018/1999 og tilskipun 98/70/EB og að fella niður tilskipun 2015/652. Tillaga þessi er hluti af löggjafartillögum sem bera heitið „Fit for 55“ og byggja á stefnumótun Græna Sáttmálans (e. The European Green Deal). Tilgangurinn er að ná hertum loftslagsmarkmiðum sem gera ráð fyrir að draga úr losun koltvísýrings um 55% fyrir árið 2030 miðað við árið 1990. Eftirfarandi ákvæði og kröfur þarf að skoða m.t.t. íslenskra hagsmuna:

- Tæknilegar kröfur er tengjast vetni, rafeldsneyti og lífeldsneyti sem gæti verið framleitt á Íslandi. Ýmsar breytingar eru gerðar á skilgreiningum og útreikningum fyrir eldsneyti af ólífrænum uppruna.
- Sett eru skilyrt ákvæði um samstarfsverkefni yfir landamæri og samstarf ríkja um orkuvinnslu á hafsvæðum.
- Endurnýjanleg orka fyrir byggingar. Ísland hefur undanþágu frá kvöðum sem er að finna í tilskipun um orkunýtni bygginga. Skoða þarf hvort viðhalda skuli þeim undanþágum.
- Lágmarkshlutdeild endurnýjanlegrar orku og hráefni til iðnaðar. Orkumerkingar fyrir framleiðsluvörur sem gefa til kynna notkun endurnýjanlegrar orku eða eldsneytis í framleiðsluferlinum.
- Sett eru ákvæði sem styðja við gerð langtíma-raforkusölusamninga (e. power purchase agreements).
- Hitaveitur og glatvarmi. Settar eru fram kröfur um samþættingu hita- og dreifikerfa rafmagns. Gæta þarf að því að kröfur verði ekki settar sem henta ekki innlendum aðstæðum hitaveitna. Skoða í því samhengi kröfur um tengingar þriðja aðila og samspil við dreifi- og flutningskerfi. Skoða sérstaklega hvort íslenskar hitaveitur falli áfram undir undanþágur vegna hárrar hlutdeildar endurnýjanlegrar orku, sem var hluti af REDII.
- Eldsneyti í samgöngum. Auknar kvaðir um samdrátt í losun GHG og undirmarkmið um hlutdeild þróaðs lífeldsneytis og rafeldsneytis. Hvatakerfi/viðskiptakerfi er sett á laggirnar sem heimilar viðskipti milli rafhleðslusala og söluaðila eldsneytis. Sjálfbærni viðmið fyrir lífeldsneyti eru hert.

Ábyrgt ráðuneyti: URN í samstarfi við IRN og UTN

Orkunýtni

Komin er fram tillaga að nýrri tilskipun um orkunýtni sem leysir eldri tilskipun um sama efni frá 2012 af hólmi. Tillagan er hluti af „Fit-for 55“ aðgerðum sem ætlað er að ná markmiðum ESB um kolefnishlutleysi árið 2050 og draga úr losun um 55% fyrir árið 2030. Hertar aðgerðir eru settar fram sem miða að því að ná þessum markmiðum. Ísland óskaði eftir heildarundanþágu frá tilskipun um orkunýtni 2012/27/ESB (EED) á grundvelli þess að tilskipunin ætti ekki við orkukerfi Íslands sem nýtir orku af endurnýjanlegum uppruna í raf- og hitaveitum. Meginmarkmið EED tilskipunar er að draga úr losun gróðurhúsalofttegunda og innflutning á orku/eldsneyti. Í röksemdum Íslands var fyrir utan sérstöðu orkukerfisins, rakið að vegna smæðar raforkufyrirtækja og lágs raforkukostnaðar þá væru aðgerðir ekki kostnaðarhagkvæmar, hvorki fyrir neytendur né fyrirtæki. EED-tilskipunin hefur enn ekki verið tekin upp í EES-samninginn. Gert er ráð fyrir að afstöðu Íslands verði haldið á lofti og settar fram tillögur að breytingum sem taka mið af hagsmunum Íslands.

Ábyrgt ráðuneyti: URN í samstarfi við IRN

Peningaþvætti

Miðlægur eftirlitsaðili aðgerða gegn peningaþvætti og fjármögnun hryðjuverka í Evrópu

Framkvæmdastjórnin hefur sett fram pakka sem inniheldur þrjár tillögur að reglugerðum, þ.e. reglugerð um breytingu og niðurfellingu á reglugerð 2015/847 um þær upplýsingar sem fylgja eiga millifærslum, reglugerð um nýjan evrópskan eftirlitsaðila á vettvangi aðgerða gegn peningaþvætti og fjármögnun hryðjuverka (e. Anti-Money Laundering Authority - „AMLA“) og reglugerð um aðgerðir til að koma í veg fyrir misnotkun fjármálakerfisins hvað varðar peningaþvætti og fjármögnun hryðjuverka. Pakkinn inniheldur einnig eina tillögu að tilskipun um þær aðgerðir sem aðildarríki eiga að grípa til í því skyni að koma í veg fyrir misnotkun fjármálakerfisins hvað varðar peningaþvætti og fjármögnun hryðjuverka (sjötta peningaþvættistilskipunin). Gera má ráð fyrir, nái umræddar tillögur fram að ganga, að þær muni hafa talsverð áhrif hér á landi og kalla á breytingar á löggjöf. Hagsmunagæsla Íslands snýr fyrst og fremst að fyrirhugaðri stofnun hins nýja eftirlitsaðila og stjórnskipulagi þeirrar stofnunar. Hafa þarf hliðsjón af tveggja stoða lausninni, sem byggt var á við innleiðingu hins evrópska eftirlitskerfis á fjármálamarkaði.

Ábyrgt ráðuneyti: DMR í samstarfi við FJR

Rannsóknir og nýsköpun, menntun og menning

Fjölmiðlafrelsi

Nú stendur yfir samráð um tillögu að reglugerð um fjölmiðlafrelsi. Tillagan miðar að því að ryðja úr vegi hindrunum fyrir stofnun og rekstri fjölmiðla ásamt því að koma á sameiginlegum reglum til að efla innri markaðinn í þessum efnum með því markmiði að standa vörð um frelsi og fjölræði fjölmiðla. Tillagan á að mæta þeim mun sem er á reglum aðildarríkjanna er varða fjölræði fjölmiðla og samvinnu á milli sjálfstæðra eftirlitsaðila á sviði fjölmiðla, og sem varða afskipti af eignarhaldi, stjórnun og/eða rekstri fjölmiðla með því að setja sameiginlegar reglur um þessi efni fyrir aðildarríkin. Tillagan mun haldast í hendur við hljóð- og myndmiðlunartilskipunina sem og „pakkan“ um stafræna þjónustu (e. Digital Service Act package). Verði tillaga um gerð reglugerðar samþykkt getur hún haft mikil áhrif á starfsumhverfi fjölmiðla hér á landi. Þá gætu reglurnar orðið til þess að breyta þurfi X. kafla A um eignarhald fjölmiðla í fjölmiðlalögum nr. 38/2011. Verði reglugerðin ekki innleidd í EES-rétt getur það haft þær afleiðingar að fjölmiðlafólki hérlendis sé ekki tryggt sömu tækifæri og sama trausta umhverfi og fjölmiðlafólki innan ESB. Reglugerðartillagan á enda að mæta þeim áskorunum sem fjölmiðlar standa frammi fyrir, m.a. í ljósi þeirra tæknibreytinga sem orðið hafa á undanförunum árum og því hvernig einstaklingar nálgast efni fjölmiðla.

Ábyrgt ráðuneyti: MVF

Samstarfsáætlanir ESB fyrir tímabilið 2021-2027

Reglugerðirnar um samstarfsáætlanir ESB fyrir tímabilið 2021-2027 hafa verið samþykktar og voru teknar upp í EES-samninginn í september 2021. Ísland tekur þátt í Horizon Europe (rannsóknir og nýsköpun), Erasmus+ (menntun-, æskulýðs- og alþjóðaáætlanir ESB), Digital Europe Programme (stafræn umbreyting), Life Programme (umhverfið, vernd heilsu manna og sjálfbær nýting), Civil Protection (almannavarnir), Single Market Programme (efling innri markaðarins, samkeppnishæfni lítilla og meðalstórra fyrirtækja, neytendavernd og valdefling

neytenda og hagtölugerð), EU4Health (heilbrigðismál), Creative Europe (menningar- og kvikmyndaráætlun ESB), European Solidarity Corps (sjálfbodaliðastarf og samfélagsverkefni ungs fólks á aldrinum 18-30 ára) og European Social Fund+ (atvinnumál og félagsleg nýsköpun). Unnið er að þátttöku í fjárfestingaáætluninni InvestEU. Það er mikilvægt að fylgjast áfram vel með framkvæmd áætlananna þar sem ýmsir þættir eru enn óútfærðir af hálfu ESB. Umfang áætlananna hefur aukist og því mikilvægt að gæta þess að ávinningur haldist í hendur við framlag Íslands til þeirra. Markmiðið með hagsmunagæslu Íslands er að tryggja að þátttaka Íslendinga í samstarfsáætlunum ESB, þ.m.t. í stjórnarnefndum og sérfræðingahópum, sé í samræmi við ákvæði EES-samningsins, og að hámarka árangur og ávinning þátttökunnar á tímabilinu 2021-2027.

Ábyrgt ráðuneyti: HVIN, FJR, UTN, DMR, FRN, HRN, IRN, MAR, MVR, MRN og URN

Samgöngumál

Flutningar með hópþjónustu milli landa

Lögð hefur verið til breyting á reglugerð 1073/2009 um sameiginlegar reglur um aðgang að mörkuðum fyrir flutninga með hópþjónustu með það að markmiði að efla þjónustu hópþjónustabifreiða sem raunhæfan valkost við einkabifreiðina. Reglugerðin tekur í dag til tímabundinna fólksflutninga (gestaflutninga) með hópþjónustu sem gerðar eru fyrir fleiri en níu farþega, af hálfu fyrirtækis með staðfestu í öðru aðildarríki en flutningarnir fara fram í. Tillagan felur m.a. í sér að í ákveðnum tilvikum gildi reglugerðin um fólksflutninga af hálfu fyrirtækis með staðfestu í öðru aðildarríki óháð því hvort um tímabundna flutninga sé að ræða. Þannig verði fyrirtækjum með staðfestu í öðrum aðildarríkjum í ákveðnum tilvikum heimilað að stunda farþegaflutninga í gistiríki án takmarkana. Stefnt er að því að afnema akstursskrá en nýlegar breytingar á íslenskri löggjöf um gestaflutninga gerir ráð fyrir akstursskrá sem eftirlitsskjali. Markmið með hagsmunagæslu er að reglugerðirnar gildi áfram aðeins um tímabundna flutninga auk þess að gestaflutningar verði skilgreindir á skýrari hátt en nú er, t.d. með því að takmarka slíka flutninga við ákveðinn dagafjölda sem samræmist íslenskri löggjöf. Þá ætti að stefna að því að ekki verði gengið lengra en þörf er á varðandi skyldu til að koma á fót sjálfstæðum eftirlitsaðila.

Ábyrgt ráðuneyti: IRN

Upplýsingatæknimál

Stafræn starfsskrá

Upplýsingatæknimál eru ein af forgangsmálum ríkisstjórnarinnar á kjörtímabilinu. Sett hefur verið af stað áttak til að efla stafræna þjónustu og undirbúa Ísland undir samfélag sem byggir á að leysa handafl af hólmi með hjálp tækni eins og sjálfvirknivæðing og gervigreind. Áætlun ESB um að aðlaga sambandið að nýjum stafrænum tímum er því hagsmunamál fyrir Ísland. Í áætlun ESB eru stefnumál aðgerðir og tillögur að löggjöf sem snúa beint að þessu og eru settar undir málaflokkinn. Markmiðið með hagsmunagæslu á þessu sviði er að Stjórnarráðið beri tímanlega kennsl á snertifleti, nauðsynlega samhæfingu og aðgerðir, þ.m.t. forgangsröðun, svo og að sameinast um greiningu á þverfaglegum álitafnum. Með skipulegri lágmarkssamhæfingu þvert á málefnavið ólíkra ráðuneyta og reglubundnum upplýsinga- og skoðanaskiptum má stuðla að skýrari heildarsýn á eigin stefnu íslenska ríkisins og forgangsröðun á hverjum tíma að hvað stafræna umbreytingu varðar.

Ábyrgt ráðuneyti: FJR í samstarfi við DMR, FOR, HVIN og MVF

Netöryggi

Tillaga að tilskipun um samræmt stig netöryggis (NIS2) mun leysa af hólmi tilskipun Evrópuþingsins og ráðsins 1148/2016/ESB um net- og upplýsingaöryggi (NIS) sem er innleidd á Íslandi með lögum nr. 78/2019 um öryggi net- og upplýsingakerfa mikilvægra innviða. Markmiðið með NIS er að tryggja hátt stig öryggis fyrir net- og upplýsingakerfi og auka viðnámsþrótt gegn netógnum á EES-svæðinu. Nái umrædd tillaga fram að ganga, má gera ráð fyrir umtalsverðum áhrifum á núverandi netöryggislöggjöf. Með tillit til útvíkkunar á gildissviði regluverksins munu fyrirtæki og ríkisstofnanir, sem eru undanskilin gildissviði NIS, þurfa að ráðast í aðgerðir til að tryggja netöryggi í starfsemi sinni og mæta kröfum NIS2. Einnig er ljóst að með NIS2 er verið að auka formlegt milliríkjasamstarf á EES-svæðinu. Markmið hagsmunagæslu Íslands snýr fyrst og fremst að fylgjast vel með þróun tillögunnar hjá ráðinu og Evrópuþinginu, þá sérstaklega útvíkkun gildissviðs hennar og áhrif þess á Ísland. Einnig er mjög mikilvægt að tryggja að Ísland geti tekið jafnan þátt og önnur aðildarríki ESB í alþjóðlegri samvinnu og samráði þegar kemur að netöryggismálum.

Ábyrgt ráðuneyti: HVIN

Rafrænir markaðir

Löggjöf um rafræna markaði (Digital Markets Act) varðar starfsemi stórra og umfangsmikilla aðila sem reka stafræna vettvanga (e. digital platforms), svo sem eins og hýsingaraðila, vefþjónustur, sölusíður, verslanir með smáforrit, bókunarsíður o.s.frv., og bjóða þjónustu við önnur fyrirtæki á innri á markaðnum sem felst í milligöngu milli seljenda og kaupenda vöru og þjónustu. Helsta markmið tillögunnar er að koma í veg fyrir að svokallaðir hliðverðir (e. gatekeepers) viðhafi ósanngjarna viðskiptahætti gagnvart viðskiptaaðilum sínum, bæði fyrirtækjum og neytendum. Í gerðinni felast álitafni tengd tveggja stoða eðli EES-samningsins sem varðar eftirlit og framkvæmd gerðarinnar. Gert er ráð fyrir því að framkvæmdastjórnin geti beitt fyrirtæki í aðildarríkjunum sektum án aðkoma eftirlitsstjórnvalda í aðildarríkjunum. Útfærsla á slíkri sektarheimild í landsrétt varðar stjórnskipuleg álitamál um framsal ríkisvalds til alþjóðlegra stofnana. Mikilvægt er að tryggja að hagsmunir lítilla og meðalstórra fyrirtækja hér á landi verði tryggðir og jafnframt að útfærsla eftirlitsheimilda verði í samræmi við tveggja stoða álitamál eðli EES-samningsins.

Ábyrgt ráðuneyti: MVF í samstarfi við HVIN

Rafræn þjónusta

Tillagan felur í sér uppfærslu á eldri tilskipun um rafræna þjónustu á innri markaðnum. Tillagan er sett fram samhliða annarri tillögu að reglugerð, Digital Markets Act. Digital Services Act fjallar fyrst og fremst um milliliði (e. intermediaries) og stafræna vettvanga (e. digital platforms). Meginmarkmið tillögunnar er að vernda neytendur og grundvallarréttindi þeirra á netinu, auka gagnsæi og skýra ábyrgð aðila sem veita þjónustu á netinu og stuðla að samkeppni, nýsköpun og vexti. Markmiðið með hagsmunagæslu Íslands er að tryggja samkeppnishæfni Íslands með því að hér á landi gildi samrýmanlegar reglur um milliliði sem veita rafræna þjónustu og annars staðar á innri markaðnum. Jafnframt að tryggja tjáningarfrelsi og grundvallarréttindi neytenda en jafnframt að Ísland verði ekki nýtt sem skálkaskjól fyrir ólöglegt efni eða ólöglega starfsemi vegna slakari reglna um gegnsæi milliliða sem veita rafræna þjónustu.

Ábyrgt ráðuneyti: MVF í samstarfi við HVIN

Vinnumarkaðurinn

Lágmarkslaun

Framkvæmdastjórnin hefur sett fram tillögu að tilskipun sem mælir fyrir um viðeigandi lágmarkslaun innan ESB. Markmið með tillögunni er að setja reglur sem tryggja að lágmarkslaun séu virt og að launafólki séu tryggð viðeigandi vernd þegar kemur að launum og ákvörðun launa, hvort sem það er á grundvelli kjarasamninga eða samkvæmt lögum. Fylgjast þarf með þróun tillögunnar innan Evrópuþingsins og ráðsins. Auk þess verður að tryggja að sjónarmiðum, sem varðar hagsmuni Íslands, verði komið á framfæri á meðan tillagan er enn í þróun, verði talin þörf á því. Auk þess þarf sérstaklega að skoða hvort tillagan teljist vera EES tæk.

Ábyrgt ráðuneyti: FRN

Almannatryggingar

Fyrir liggur tillaga um margvíslegar breytingar á gildandi almannatryggingareglugerðum ESB 883/2004 og 987/2009, með síðari breytingum, aðallega hvað varðar réttindi og bætur vegna atvinnuleysis, langtímaumönnunar, fjölskyldubætur, lagaskil og aðgengi að félagslegum greiðslum fyrir þá sem eru utan vinnumarkaða. Tillagan varðar breytingar á gildandi almannatryggingaákvæðum við för eða flutning milli EES-ríkjanna. Breytingarnar kunna að leiða til þess að breyta þurfi íslenskum lögum er varða almannatryggingar og geta kallað á aðlögun/sérþökun við reglugerðina og viðauka hennar. Tillagan leiðir til þess að semja þarf um aðlögun við tiltekna nýja/breytta viðauka við reglugerðirnar, getur leitt til þess að taka þurfi upp Norðurlandasamninginn um almannatryggingar og getur kallað á lagabreytingar hér á landi. Nauðsynlegt er að fylgjast vel með þróun málsins og niðurstöðu þess til að geta betur metið líkleg áhrif tillögunnar, verði hún samþykkt, m.a. á innlenda löggjöf, t.d. hvað varðar þörf á lagabreytingum, áhrif á réttindi fólks sem nýtir sér frjálsa för og á útgjöld ríkissjóðs.

Ábyrgt ráðuneyti: FRN í samstarfi við FJR og HRN